

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет/інститут природничих наук

Кафедра біології та екології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВК 16 Використання територій та об'єктів ПЗФ

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Освітня програма «Екологія»

Спеціальність 101 Екологія

Галузь знань 10 Природничі науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 6 від “26” січня 2024 р.

м. Івано-Франківськ – 2024 р.

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Використання територій та об'єктів ПЗФ
Викладач (і)	Черепанин Роман Миронович
Контактний телефон викладача	+380972714625
E-mail викладача	roman.cherepanyn@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Очні групові та онлайн консультації

2. Анотація до навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Використання територій та об'єктів ПЗФ» належить до вибіркової дисципліни циклу професійної підготовки ОП «Екологія» другий (магістерський) рівень. За останнє десятиріччя в світовій практиці виникли глибокі якісні зміни в підходах до розв'язання проблем використання територій та об'єктів ПЗФ. Один з ефективних шляхів охорони природного багатства є вироблення механізмів раціонального використання, відтворення та управління територіями та об'єктами природно-заповідного фонду. Це обумовлює актуальність вивчення дисципліни «Використання територій та об'єктів ПЗФ», яка є основою сталого управління природними ресурсами.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни є набуття знань і умінь, необхідних майбутнім фахівцям-екологам для формування екологічного світогляду, впровадження ефективних управлінських рішень щодо використання та відтворення територій та об'єктів ПЗФ, розроблення системи сталого екологічного менеджменту в природоохоронних установах.

Основними **цілями** вивчення дисципліни є:

1. Розуміння та набуття практичних навичок щодо формування системи управління, використання територій та об'єктів ПЗФ у природоохоронних цілях;
2. Розуміння та набуття практичних навичок щодо формування системи управління, використання територій та об'єктів ПЗФ у науково-дослідних цілях;
3. Розуміння та набуття практичних навичок щодо формування системи управління, використання територій та об'єктів ПЗФ в оздоровчих та інших рекреаційних цілях;
4. Розуміння та набуття практичних навичок щодо формування системи управління, використання територій та об'єктів ПЗФ в освітньо-виховних цілях;

Розуміння та набуття практичних навичок щодо формування системи управління, використання територій та об'єктів ПЗФ для потреб моніторингу навколишнього природного середовища.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Загальні компетентності:

- ЗК01. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК02. Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК04. Здатність розробляти та управляти проектами.

ЗК07. Здатність мотивувати людей та рухатись до спільної мети.

Фахові компетентності:

СК09. Обізнаність на рівні новітніх досягнень, необхідних для дослідницької та/або інноваційної діяльності у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

СК14. Здатність управляти стратегічним розвитком команди в процесі здійснення професійної діяльності у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

СК15. Здатність до організації робіт, пов'язаних з оцінкою екологічного стану, захистом довкілля та оптимізацією природокористування, в умовах неповної інформації та суперечливих вимог.

СК18. Здатність оцінювати рівень негативного впливу природних та антропогенних факторів екологічної небезпеки на довкілля та людину.

ПР02. Уміти використовувати концептуальні екологічні закономірності у професійній діяльності.

ПР05. Демонструвати здатність до організації колективної діяльності та реалізації комплексних природоохоронних проектів з урахуванням наявних ресурсів та часових обмежень.

ПР09. Знати принципи управління персоналом та ресурсами, основні підходи до прийняття рішень в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.

ПР10. Демонструвати обізнаність щодо новітніх принципів та методів захисту навколишнього середовища.

ПР11. Уміти використовувати сучасні інформаційні ресурси з питань екології, природокористування та захисту довкілля.

ПР12. Уміти оцінювати ландшафтне і біологічне різноманіття та аналізувати наслідки.

ПР23. Знати особливості правового регулювання суспільних відносин у сфері забезпечення раціонального використання, охорони та відновлення природних ресурсів.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни	
Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	16
практичні	14
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
II	101 Екологія	1	вибірковий

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість год.		
	лекції	пр. заняття	сам. роб.
Тема 1. Порядок створення й оголошення територій та об'єктів ПЗФ України: Законодавча база щодо створення територій та об'єктів ПЗФ в Україні. Процедури створення територій та об'єктів ПЗФ в Україні: визначення меж територій, обґрунтування необхідності створення, проведення консультацій з громадськістю та ін. Особливості оголошення територій та об'єктів ПЗФ, їх віднесення до національних та регіональних категорій.	2	2	
Тема 2. Особливості використання територій та об'єктів ПЗФ України: Регулювання господарської діяльності в межах природно-заповідного фонду? Правила користування територіями та об'єктами ПЗФ? Перелік видів господарської діяльності, які можуть проводитись в межах територій та об'єктів ПЗФ, Питання відновлення та збереження природних екосистем на територіях ПЗФ.	2	2	
Тема 3. Регулювання природокористування в межах територій та об'єктів ПЗФ України: Правовий режим природних ресурсів в межах ПЗФ. Визначення дозволів та ліцензій на природокористування в межах ПЗФ. Регулювання лісового господарства в межах ПЗФ.	2	2	
Тема 4. Спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів ПЗФ: Порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів ПЗФ. Види дозволів на спеціальне використання природних ресурсів та їх порядок отримання. Механізми контролю за дотриманням умов дозволів на спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів ПЗФ.	2	2	
Тема 5. Форми власності на території та об'єкти ПЗФ України та особливості правового режиму їхніх земель:	2	1	

<p>Особливості встановлення права власності на території та об'єкти ПЗФ.</p> <p>Правовий режим земель природно-заповідного фонду та його відмінності від режиму земель інших категорій.</p> <p>Відносини між власником землі на території ПЗФ та установою, яка керує цією територією.</p>			
<p>Тема 6. Здійснення господарської та іншої діяльності у межах територій та об'єктів ПЗФ:</p> <p>Рекреаційна діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду.</p> <p>Обмеження та дозволені види господарської та іншої діяльності на територіях та об'єктах ПЗФ.</p> <p>Механізми отримання дозволів на господарську та іншу діяльність на територіях та об'єктах ПЗФ.</p> <p>Правила та обмеження, пов'язані з рекреаційною діяльністю на територіях та об'єктах ПЗФ.</p>	2	1	
<p>Тема 7. Порядок здійснення наукової діяльності в межах об'єктів ПЗФ:</p> <p>Вимоги до проведення наукових досліджень на територіях та об'єктах ПЗФ.</p> <p>Порядок отримання дозволів на проведення наукових досліджень на територіях та об'єктах ПЗФ.</p> <p>Обмеження та правила, пов'язані з проведенням наукових досліджень на територіях та об'єктах ПЗФ.</p>	2	2	
<p>Тема 8. Експрес-оцінка стану територій природно-заповідного фонду України та визначення пріоритетів щодо управління ними:</p> <p>Вступ: пояснення значення експрес-оцінки стану територій природно-заповідного фонду.</p> <p>Огляд стану територій природно-заповідного фонду: опис різноманітності територій природно-заповідного фонду, їхнього значення та розподілу по регіонах України.</p> <p>Етапи експрес-оцінки стану територій природно-заповідного фонду: опис методів дослідження.</p>	2	2	
<p>Тема 1. Використання територій та об'єктів ПЗФ у природоохоронних цілях.</p>			5
<p>Тема 2. Використання територій та об'єктів ПЗФ у науково-дослідних цілях.</p>			5
<p>Тема 3. Використання територій та об'єктів ПЗФ в оздоровчих цілях.</p>			5
<p>Тема 4. Використання територій та об'єктів ПЗФ в рекреаційних цілях.</p>			5

Тема 5. Використання територій та об'єктів ПЗФ в освітньо-виховних цілях.			5
Тема 6. Використання територій та об'єктів ПЗФ для потреб моніторингу навколишнього природного середовища.			5
Тема 7. Взаємозв'язок між станом природно-заповідного фонду та економічними процесами в регіоні.			5
Тема 8. Правове регулювання використання територій та об'єктів ПЗФ.			5
Тема 9. Екотуризм як інструмент збереження ПЗФ та розвитку територій.			5
Тема 10. Збереження та відновлення біорізноманіття на територіях ПЗФ.			5
Тема 11. Роль громадянського суспільства у збереженні територій та об'єктів ПЗФ.			5
Тема 12. Управління територіями та об'єктами ПЗФ з урахуванням кліматичних змін.			5

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>Система методів оцінювання складається із двох видів контролю: поточного та підсумкового.</p> <p>Поточний контроль включає:</p> <ul style="list-style-type: none"> - тестування – така форма контролю дозволяє перевірити підготовку студентів до кожного заняття; проводиться регулярно на вибірковій основі; - творчі завдання – проводиться з метою формування вмінь і навичок у студентів практичного спрямування, формування сучасного наукового мислення, вміння приймати відповідальні та ефективні рішення; - самостійна робота – така форма контролю дозволяє виявити вміння чітко, логічно і послідовно відповідати на поставлені запитання, вміння працювати самостійно; - індивідуальна науково-дослідна робота студентів (презентації дослідно-проектних робіт, звіти про розробку комплексних проектів, контрольні роботи) – проводиться протягом семестру з метою отримання практичних навичок та умінь щодо використання та опрацювання наукових джерел, написання статей, тез, оформлення звітів, розробка презентаційного матеріалу, використання теоретичних та емпіричних методів дослідження.
---	---

	<p>Упродовж поточного контролю, на практичних заняттях, студент може максимально отримати 50 балів (40 балів – за роботу практичних заняттях, 10 балів – за індивідуальну науково-дослідну роботу).</p> <p>Підсумковий контроль проводиться у формі заліку (максимальна оцінка – 50 балів). Підсумкова оцінка розраховується за сумою накопичених впродовж вивчення дисципліни балів.</p> <p>Впродовж вивчення дисципліни студент зобов'язаний:</p> <ul style="list-style-type: none"> - систематично відвідувати заняття; - вести конспекти лекцій і практичних занять; - брати активну участь в роботі на практичних заняттях; - виконувати тестові завдання; - виконувати індивідуальні науково-дослідні завдання.
Вимоги до письмових робіт	<p>У письмовій контрольній роботі студент повинен продемонструвати уміння синтезувати теоретичні і практичні знання, отримані в межах одного змістового модуля. Під час підсумкового модульного завдання розглядаються контрольні питання, тести, ситуаційні задачі, запропоновані у методичних розробках для студентів, здійснюється контроль практичних навиків і умінь за темами змістового модуля. Усі відповіді повинні бути подані чітко, грамотно, у заданій послідовності.</p>
Умови допуску до підсумкового контролю	<p>Підсумковий контроль здійснюється після завершення вивчення всіх тем навчальної дисципліни. До підсумкового контролю допускаються студенти, які були присутні на більше 50% занять і набрали мінімум 25 балів за роботу на практичних заняттях. Студентам, які мали пропуски лекційних чи практичних занять, дозволяється ліквідувати заборгованість на протязі наступних після пропуску двох тижнів.</p>
Підсумковий контроль	<p>Форма контролю: залік. Форма здачі: комбінована (письмова з усним захистом).</p>

7. Політика навчальної дисципліни

<ul style="list-style-type: none"> - Неприпустимі списування, студент повинен вільно володіти матеріалом. - Якщо студент пропустив більше 50% занять, він повинен пройти тестування і тільки тоді може бути допущений до написання залікової роботи. - Обов'язковим для допуску до заліку є відвідування більше 50% занять, робота на парах, підготовка доповідей, виконання контрольної роботи. Студент повинен набрати мінімум 25 балів за роботу на практичних заняттях. - Для складання заліку студент повинен набрати мінімум 25 балів за написання залікової роботи.
--

8. Рекомендована література

1. Василюк О., Борисенко К., Куземко А., Марущак О., Тестов П., Гриник Є. Проектування і збереження територій мережі Емеральд (Смарагдової мережі). Методичні матеріали / Кол. авт., під ред. Куземко А. А., Борисенко К. А. – Київ: «LAT & K», 2019. – 78 с.
2. Вихор Б., Дикий І., Тимочко С., Франчук М., Хоєцький П., Черепанин Р., Ямелинець Т. Методики обліку рисі, ведмедя та вовка. – Київ: WWF-Україна, 2022. – 64 с. ISBN: 978-617-8055-17-2 DOI: 10.5281/zenodo.7533788
3. Посібник із захисту гірських екосистем. Вплив гірськолижних курортів на довкілля, Київ, 2021. – 246 с.
4. Гринчишин Н.М. Природно-заповідна справа : навч. посіб. / Н.М. Гринчишин. – Львів: ЛДУБЖД, 2008. – 224 с.
5. Дуднікова І.І. Концепція заповідної справи: сутність, значення, основні тенденції становлення і формування / І.І. Дуднікова // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2012. – № 50. – С. 231- 242.
6. Експрес-оцінка стану територій природно-заповідного фонду України та визначення пріоритетів щодо управління ними / Б.Г. Проць, І.Б. Іваненко, Т.С. Ямелинець, Е. Станчу. – Львів: Гриф Фонд, 2010. – 92 с.
7. Оцінка впливу на довкілля (ОВД) проектів на територіях мережі Емеральд / О-93 Кол. авт., за ред. Борисенко К. А. – Чернівці : Друк Арт, 2021. – 240 с.
8. Попович С.Ю. Природно-заповідна справа : навч. посіб. / С.Ю. Попович. – К. : Арістей, 2007. – 480 с.
9. Рішення постійного комітету Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних оселищ в Європі, затверджені 3-6 грудня 2019 року, що стосуються України (неофіційний адаптований переклад українською) / пер. з англ. А. Куземко, А. Недря, Ю. Вашеняк, М. Руднев; ред. та адапт. Д. Болдирева. – Чернівці : Друк Арт, 2021. – 88 с.
10. Тлумачний посібник оселищ Резолюції №4 Бернської конвенції, що знаходяться під загрозою і потребують спеціальних заходів охорони. Перша версія адаптованого неофіційного перекладу з англійської (третього проекту офіційної версії 2015 року) / А. Куземко, С. Садогурська, О. Василюк. – Київ, 2017. – 124 с.
11. Царик Л.П. Географічні засади формування і розвитку регіональних природоохоронних систем (концептуальні підходи, практична реалізація) : монографія / Л.П. Царик. – Тернопіль: «Підручники і посібники», 2009. – 320 с.
12. Bedernichek T., Partyka T., Cherepanyn R., Kuchma T., et al. (2018). Environmental impact of the planned ski resort SVYDOVETS: far-reaching consequences on the ecosystems and biodiversity // 5 th Forum Carpathicum "Adapting to Environmental and Social Risk in the Carpathian Mountain Region" (Hotel Eger-Park, Eger, Hungary, 15-18 October 2018). - P. 74-75. (Eng)
13. Cherepanyn R.M. (2019). Rare arctic-alpine plant species in the highlands of the Svydovets massif (Ukrainian Carpathians) // Actual problems of botany and ecology. Materials of the International Conference of Young Scientists (V. N. Karazin Kharkiv National University, September 6-9, 2019). – P. 47. (Ukr)
14. Cherepanyn R.M. (2019). Changes in population vitality of rare arctic-alpine plant species in high mountain part of the Ukrainian Carpathians under influence of climatic factors // Studia biologica. Volume 13 (1). – P. 117-128. (Eng)
15. Cherepanyn R.M., Vykhor B.I., Biatov A.P., Yamelynets T.S., Dykyu I.V. Population dynamics and spatial distribution of large carnivores in the Ukrainian Carpathians and Polissya // Biosystems Diversity, Vol. 31, № 1. 2023. – P. 10-19. DOI: 10.15421/012302 Web of Science, Scopus
16. Hleb R., Loya V., Cherepanyn R. Salix herbacea L. (Salicaceae) in the Maramures massif of the Ukrainian Carpathians // Plant Introduction, 85/86, 2020. P. 130–136. (Eng)

17. Kyyak, V., Mykitchak, T., & Reshetylo, O. (2021). Problems of biotic and landscape diversity conservation in the Ukrainian Carpathians highlands. *Studia Biologica*, 15(4): 59–70 DOI: <https://doi.org/10.30970/sbi.1504.668>

Допоміжна література

1. Звіт про виконання загальнодержавної програми формування національної екологічної мережі України за 2011 рік [Електронний ресурс] / Міністерство екології та природних ресурсів України. – Режим доступу: www.menr.gov.ua
2. Кобеньок Г.В. Збереження біорізноманіття, створення екомережі та інтегроване управління річковими басейнами : посіб. для вчителів і громад. природоохорон. організ. / Г.В. Кобеньок, О.П. Закорко, Г.Б. Марушевський – К. : Wetlands International Black Sea Programme, 2008. – 200 с.
3. Методичні матеріали щодо створення та проектування територій ПЗФ України [Електронний документ]. – Режим доступу: www.dnu.dp.ua
4. Мудрак О.В. Науково-методичні принципи і підходи формування екологічної мережі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua
5. Природно-заповідний фонд України: території та об'єкти загальнодержавного значення / Гол. ред. К.М. Ситник. – К. : ТОВ «Центр екологічної освіти та інформації», 2009. – 332 с.

Викладач – доцент Черепанин Р.М.

